

عجم باسمه سی بر کتاب *acem bas-ma-sı bir kitab* «un livre lithographié à la persane».

1087. *İnsiraflı «fléchi» olan veya bir ilgiç «postposition» le birlikte bulunan* bir takım alemler de belirtken - vâsıf «déterminant-épithète» gibi kullanılabilir ki bu hal, (mutat üzere bir katkı olan) vâsıfın değişmezlik esasıyla bariz bir tenakuz teşkil eder.

Bu suretledir ki, *mefulün anı* haletine konulan madde alemleri (muk. § 1085) ve büyük miktarda daha başka alemler bir şeyin bilhassa mecaz mânasiyle neden yapıldığını veya umumiyetle nereden çıktığını, nereden geldiğini bildirebilir.

Ml.: طاشدن بورك *taş-dan gürek* «un cœur de pierre»;

اویمه جو یزدن کتبخانه *oy-ma ceviz-den kütüphâne* «une bibliothèque en noyer sculpté»;

دمیردن آدم *demir-den adam* «un homme de fer» [1].

1088. İHTAR. — Bu gibi ifadelerin bir takımları Türkçede vazife ve meslek unvanları olarak kullanılır ki, bu hal onlara hakiki atf-ı beyan «apposition» öbekleri mahiyetini veriyor. (Mk. § 1150 ve aşağısı). Fransızca'nın «Monsieur un tel, fonctionnaire de l'Etat» yani «filân efendi, devlet memuru» yerinde şöyle tabirler kullanılır:

خلفادن فلان افندی *hulefâ-dan filân efendi*, veya

کتبهدن فلان افندی *k'etebeden filân efendi*,

فرانسه سفارتی ترجمانلردن موسیو فلان *Fransa sefâret-i tercüman-ı-lar-ın-dan Müsyü filân* «Monsieur un tel, drogman de l'Ambassade de France».

1089. (Başlıca fiyat tákdirinde olmak üzere) *mef'ulün ileyhli* bir takım isimlerde de böyle olur.

Ml.: اون پارهیه بر دفتر *on para-ya bir dester* [2] «un cahier de 10 paras».

[1] Bu misallerdeki (taştan, cevizden, demirden) kelimeleri de *taştan olan, cevizden olan, demirden olan* yerindedir; ve bu *-dan* lı kelimeler *olan* ortaç - sıfatının mef'ulleri olduğu halde *olan* ortacının hazfiyle onun sıfatlık rolünü yapmaktadırlar. Şu halde hakikatte tenakuz yok demektir. *Efediden adam, ısgarada başlık, dalda kebab, havanda su* terkiplerinde de böyledir. A.U.E

[2] Bu misal *on paraya bir dester aldım* cümlesinde olduğu gibi ise, *on paraya mukabil olmak üzere bir dester aldım* yerindedir ki, rolü zarf rolüdür. Yok, müellifin istediği sıfat rolü ise, *bir siz* olarak şöyle denir: *On paraya* (= on paraya olan, on paralı) *desterlerden bir tane aldım*. A.U.E

Mef'ulün fihi isimlerde de böyledir:

گوزده بر پاشا *g'öz-de bir paşa* [1] «un pacha en faveur» mot à mot «dans l'œil»;

بشیکده بر چوقوق *beşikde bir çocuk* [2] «un enfant au berceau».

Bun-lar pek meydan-da şey-ler-dir «ce sont de choses de toute évidence».

İlgicli isimlerde de böyledir:

ملك كى بر آدم *melek gibi bir adam* [3] «un homme comme (un) ange» (= un homme doux et bon».

III. KARMAŞIK VASIF (épithète complexe).

(دای قرمىزى او *dam-ı kırmızı ev* örneğinde).

1090. Karmaşık vâsif, esasen üçüncü şahıs mülkiyet lâhikası (yani gaibe izafe zamiri A.U.E) ni havi bir alem (isim) ile onun ardınca gelen bir *katkın* (sıfat) vey. *ortaç* «participe» den teşekkül eder.

Bu, sıfat ve ortaç (bk. § 761 ve aşağısı) münasebetiyle tafsilâtlı olarak evvelc mütalâa edilmişti. Burada ise gittikçe artan bir karmaşıklık halindeki birkaç misal ile onun belirtici öbeklerde kullanılmasını göstermekle iktifa edeceğiz.

حلى مشكل بر معما *hall-i müşkil bir mu'ammâ* «une énigme de solution difficile»;

اون ايکسی بويوک يوز طوب *on iki-si büyük yüz top* (AHMED RÂSİM) «100 canons dont douze grands»;

معنامى موهوم و مشکوک عبارات *ma'nâ-sı mevhum ve meşkûk 'ibârât* «phrases dont le sens est obscur et douteux»;

اوزرى ايجى ايله مرصع بر آتون عصا *üzer-i inci ile murassa' bir altın 'asâ* (AHMED RÂSİM) «un scèptre d'or orné de perles (mot à mot : son dessus avec perles orné un scèptre d'or»

الريلى چيپلاق آياقلىرى قينلى كوزلى سورمهلى باشلىرى دائما ياشماقلى قابىنلار *el-leri-ile çıplak ayakları kına-lı g'öz-leri sürme-li baş-ları dâimâ yaşmaq-lı kadın-lar* (HÂLİD ZİYÂ) «de femmes dont les mains et les pieds nus (sont) teints de henné, dont les yeux (sont peints) au collyre, dont les têtes (sont) toujours couvertes d'un yachmak (bandeau blanc transparent)»;

[1, 2] Evvelki (1) numaralı misalde olduğu üzere, bunlarda da hep *olan* suretinde bir ortaç takdir edilir: *gözde (olan) bir paşa, beşikde (olan) bir çocuk, meydanda (olan) şeylerdir, sözde (olan: güyü) bir teselli, yüzde (olan) elli (mikdarında) kârbinde (olan) bir ihtimal, vs.*

Mef'ulün anlı isimlerde de öyledir.

Efendiden aulam, azaktan merhaba, içten sevgi, yalandan hastalık vs. ki, bunlarda da yine «olan, söylenen, gösterilen, yapılan» gibi bir ortaç takdir edilir. A.U.E

[3] *Melek gibi (olan)*, aslında *melek kib-i* suretinde bir izafet terkibi olup, *melek misali* karşılığıdır. *kib* (bk. D.L.T. : kalıp, örnek, misal) demektir. Şu halde *gibi* kelimesinin sonundaki *i*, gaibe izafet zamiridir; ve bu misali 1086 tunc bende koymak mümkündür. A.U.E

فأح . . . . . اوموزلریك آرهسی واسع جسمناك جهت علیاسی یجاقلرندن اوزون ، . . . . . چه رهسی بیاض اوزریت غایت آتشین رنگ آل ایله مزین ، ساچلری صقالی سیاه وطیبی قارشیق ، بوی قیصرق و اوك طرفه مائل (ایدی) *Fatih... omuz-ların-ın aru-sı vüsi cismın-ın cihat-i 'ulyü-sı bacağ-ların-dan uzun, çehre-si beyaz üzer-in-e güyet üteşin reng-i-âl ile müzeyyen, saç-ları saçağ-ı siyah ve tabî'i karış-ık, boyn-u kısa-raq ve ön taraf-a mâil bir zût (i-di).* (KEMAL BEY) «(Mehemet II) le Conquérant était... un homme aux épaules larges, au buste plus long que les jambes, à la figure rehaussée d'un vif incarnat (ressortant) sur le blanc (du teint), à la barbe et aux cheveux noirs et naturellement frisés, au cou un peu court et penché en avant».

Buradaki *cismın-ın cihat-i ulyü-sı bacağ-ları-ndan* uzun kelimeleri araya girmiş bir had ile daha katlı katlı olmuş bir karmaşık vasıf misali göstermektedir (mk. § 356).

BAHİS II. — İzafet ilgisi.

(Türkçe: ترکیب اضافی *terkib-i izâfi* veya اضافة *izâfet*).

1091. *Mülkiyet ilgisi* «Du rapport possessif». — İzafet ilgisi [1] «rapport d'annexion» dan bahsetmeden evvel, daha umumî olan mantikî bir mefhuma, mülkiyet ilgisi «rapport possessif» denilen bir alâkaya dair birkaç söz söylemek zarureti vardır.

Bizim burada mülkiyet ilgisi dediğimiz şey, biri muzafun ileyh «concept possesseur» öteki muzaf «concept possédé» adını alan iki mefhum arasında var olduğu düşünülen bir mülkiyettir. (Mülkiyet sözünü biz burada «aidiyet - dépendance» ve az çok kesin bir bağlanış, kapılanış «rattachement» kavramlarını da içine alan geniş bir mânaya alıyoruz) [2].

[1] Türk gramercileri bu *izâfet* tabirini de daha başka birçokları gibi Arap gramercilerinden almıştır. Fakat bu tabirin intihabında müatesna olarak bir izabet bulunuyor. Hakikaten Arapçanın izafeli şu eihetten Türkçeninakine benziyor ki, bu iki dilde - Hind - Avrupa lisaularından farklı olarak ilkinin her iki haddi sarfî bir değişikliğe uğramaktadır. (Mebni halî «l'état construit» denilen şey hakkında bk. Arapça gramerlere). J. D.

Fikrimizce izafet, birinci haddi muzaf, ikincisi muzafun ileyh olmak üzere (Ykl. Fars: *hâne-i men* [, tû, ô].. Ar.: *beyt-i* [, ek, ehû], vs.) meselâ: *ev-im* (, imiz.. in, iniz.. i, leri) den ibaret olduğuna göre, her iki had, sarfî bir değişikliğe uğramıyor. A.U.E

[2] Bizim aidiyet «dépendance, appartenance» gibi umumî bir mânaya kullandığımız *iza-fet* kelimesini müellif Fransızca «annexion» kelimesiyle karşılayıyor. Ancak onların gramerlerinde bu kelimenin kullanılması âdet olmadığı için, kendilerince menus fakat daha dar mânadaki mülkiyet «possession» kelimesini bu mânada genişleterek kullanıyor; ve hattâ yine bu geniş mânâ ile muzafun ileyh için «possesseur», muzaf için «possédé» kelimelerini alıyor. Bununla beraber son Fransız gramerlerinden biri, bu mülkiyet «possession» mânasını kendi gramerlerinde de genişleterek, bizim daha geniş mânalı «aidiyet» rolündeki «izafet» i kastediyor:

(281. La première valeur de l'adjectif possessif est toujours d'indiquer l'appartenance et il le fait avec une grande précision puisqu'il varie en nombre et en per-

Aşağıda verilen şu iki örnek misalde bir mülkiyet ilgisi bulun maktadır:

1^{inci} misal:

Bu ev çoban-ın-dır [1] «cette maison est au berger».

1092. Mülkiyet (izafet) ilgisi mefhumlarını bildiren isimlere dair kaideler:

1° Bundan evvelki bendin birinci misalindeki halde ve daha sonraları 1096 ncı bendde kaydedilecek olan daha birkaç hususi hallerde olanlar hariç olmak üzere, Türkçede muzaf mefhumunu ifade eden kelime bir mülkiyet (izafet) lâhikası alır ki bu, muzafun ileyh mefhumunu: merci alâmeti «indice de rappel» hizmetini görür. Bu takdirde bu (§ 233

soit avec le possesseur, et en nombre et en genre avec l'objet possédé. — Gram. La rousse du XXe siècle, p. 233).

Yani «mülkiyet katkını»nın birinci değeri daima *aidlik* bildirmektir.. ve o bun tamamı tanımasına yapmaktadır; mademki *malik olan* zatın kemiyetine, şahsına, ve *malî olunan şeyin* kemiyetine, cinsiyetine göre o da değişikliğe uğrayor.»

Fransız gramerinin burada bahsettiği mülkiyet katkını «adjectif possessif», müfre ve cemi, müzekker ve müennes şahıslara göre değişen *mon, ton, son, notre, votre, leu* gibi kelimelerdir ki, başka isimlerin yanına onlara bir mâna vermek için kattığı için kendilerine katkı mânasında «adjectif» denilmiştir.

Türkçede ise bunların karşılığı yalnız müfret ve cemi şahıslara göre *-im, -in, -imiz, -iniz, -leri* kelimeleridir ki, bizce bunlar Türk dilinin yapısı icabınca ismin sonuna katılarak vücade getirilen izafet terkihiade (öbeğinde) muzafun ileyh rolünü görür izafet zamirleridir.

Şu halde Fransızca da meselâ *mon livre* terkihiindeki *mon* kelimesi, bir taraftan *livre* kelimesini tarif ve tayin ettiği gibi, aralarındaki *aidlik* ilgisi esasına göre de *livre* kelimesi *mon* kelimesine ait oluşu bildirmek bakımından (yani bu iki kelime: *le livre à moi* = benim kitap, yerinde olduğundan), Türkçedeki *kitab-ın* terkihiinin aynı olur. Nitekim dahı yukarıki Fransızca ibarede *possesseur* (muzafun ileyh olan zat) ve *objet possédé* (muza olan şey) tabirlerinin kullanılması da bunun esasen bir izafet mânasında olduğun işaret etmektedir.

Yalnız buzlardaki fark, bizde zamir olan *-im* kelimesinin Fransızca karşılığı olan *mon* kelimesine (ismin yanına getirilip ona katıldığı için) sadece katkı «adjectif» denildiği halde, esasen bir zamir olduğuna ayrıca işaret edilmemesindedir; ve hakikatte *mon ton* vs... de mütekellim, muhatap, vs... şahısların yerini tutan zamirler olmaktan çıkmış değildir.

Bu itibarla yeni gramer terimlerimizde buna mülkiyet mânasında *iyelik* eki diyerek Fransızların sonra sonra kabul ederek ifadeye çalıştıkları *aidiyet* (izafet) fikrinden uzaklaşmak, onların kifayetsiz buldukları eski bir tabire bizce hâlâ lüzumsuz ve yersiz bir kıymet vermekten başka bir şey değildir. A.U.E

[1] Bu misaldeki *çoban-ın* kelimesi bizce izafet değildir. Bu *çobana ait* mânasında bir sıfattır ki bu cümle de *haber* yerindedir; evvelce de bahsi geçtiği üzere, türlü türlü

sonlarında bahsedilen mülkiyet lâhikasının *merci* «antécédent» i olur [1]. Muzaf mefhumu *daima* müstakil bir kelime ile ifade edilir.

2° Muzafun ileyh mefhumu haber «prédical» rolünü (Mk. yukarıdaki 1 inci misal) veya muzaf mefhumuna mütemmim (izafet ilgisini «rapport d'annexion») rolünü gördüğü zaman, sonuna aidiyet «génitif» sonucunu alır [2].

a. Muzaf ile beraberlik eden mülkiyet (izafet) lâhikasının mantıkî mercii bir şahıs zamiri olduğu zaman.

Böyle bir zamir ancak şahıs bildirir; ve halbuki bu mâna çoktan mülkiyet (izafet) lâhikasında vardır.

Ml.: *ev-im küçük-dür* «ma maison est petite»;

(*ev-im* kelimesi mülkiyet [izafet] ilgisini ifade etmeğe kâfidir) [1].

-in vardır ki, bunlardan yalnız *-in* suretinde gösterdiğimiz müfret muhataba izafet zamiridir: *kitâ-biî* = sana ait kitap, gibi; bir de muhataba emir siygasında fiil köküne katılan *-in* vardır ki, bu da fiil zamiridir: *yaz-in*, gibi. (*yaz-in*, *kış-in* daki *-in* edatları zarfiyet ve aliyet mânalarında isme katılan başka bir edattır).

Bir de gaibe izafet zamirinin marife olan mercii izafet terkibine bağlayan *-in* edatı vardır: *öğretmen-in* (*kitab-ı*) gibi.. bundan başka sonuna getirildiği isme mensubiyet mânası vererek onu sıfat yapan bir *-in* eki vardır ki, gaip durumunda olan isimlere katılır, ve *ben*, *biz* zamirlerine katıldığı zaman ise *-im* şeklini alır: o zaman o kelimeler sıfat olup mevsuflarıyla beraber «aidiyet» mânasında sıfat terkihi olurlar:

<i>ben</i> .. <i>biz</i>	<i>-im</i>	} <i>ev</i>	= <i>bana, bize ait ev;</i>
<i>sen</i> .. <i>siz</i>			

gibi ki, «génitif» dedikleri asıl böylelerindeki *-in* dir.

Bu *in*, (o, onlar) zamirlerine katılıp *onun ev*, *onların ev* suretinde kullanılmaz; yalnız bu gaip zamirleri yerine şahıs isimleri getirilerek onlara sıfat yapılır. Fakat bu defa mevsufları cins ismi olamayıp yine muhakkak has isim olmak gerektir:

İmam-in Hatice, Çoban-in Mustafa gibi.

Sonuna *-in* katılarak yapılan bu mensubiyet sıfatları, her sıfat gibi haber durumunda da olurlar:

Bu ev, benim, bizim... senin, sizin.. onun, onların (imamın, çobanın) dir.. gibi ki, bunlarda *-in*, gaip durumundaki zamirlere katılmıştır. Bu *ev* bana, sana, vs.. aittir gibi mânalardadır; aynı *-in* müfret ve cemi mütekellime, muhataba, gaibe izafet terkiplerinin sonuna da gelir, ve bunlar haber durumunda kullanılırlar: Bu sahife, *kitab* (*ım, ımız.. in, iniz.. in, (arın) in* dir = bu sahife bana, sana, ona, bize, size, onlara ait olan kitaba aittir, demektir. A.U.É

[1, 1] Mütekellim durumundaki şahıs meselâ (Ahmed), muhatap durumundaki şahıs meselâ (Mehmet), gaip durumundaki şahıs meselâ (Mustafa) olsa şöyle olur (cemi mütekellim, muhatap ve gaiplerde cemilikten başka bir fazlalık olmadığı için onlardan misal almıyoruz):

ev-im: bana (=Ahmede) ait ev;

ev-in: sana (=Mehmede) ait ev;

ev-i: ona (=Mustafaya) ait ev.

Demek oluyor ki, bunlar bir (ev) isimle bir (mütekellim, muhatap, gaip) izafet zami-

Bunun neticesi. — Şunu iikten söyleyebiliriz ki, 1 inci veya 2 inci şahıs mülkiyet (izafet) lâhikası ile yapılan bir izafette muzafun ileyhi söylemekte bir fayda yoktur; çünkü böyle bir halde bu lâhikanın mercii (1 inci veya 2 inci şahıs: *ben, sen; biz, siz* gibi) bir şahıs zamirinden başka bir şey olamaz. Halbuki 3 üncü şahısta böyle değildir, onda merci yalnız şahıs zamiri ile değil herhangi bir isim ile de ifade edilebilir.

b. Mülkiyet (izafet) lâhikasının mercii gayri muayyen mânalı bir işaret zamirinden başka bir şeyle ifade edilemeyecek belirsiz bir gayri muayyenlik fikri ise, mk. § 234.

3° (Muzafun ileyh ve muzaftan ibaret) iki mefhum söylenmiş olduğu zaman bunların her zaman aynı cümle içinde bulunmaları zarurî değildir. Bakınız evvelki bendin 2 inci misaline.

4° (Muzafun ileyh ve muzaftan ibaret) iki mefhum aynı cümlede buldukları zaman muzafun ileyh mefhumunu bildiren kelime, muzaf mefhumunu bildiren kelimenin gramerce mütemmini olması mümkündür. O zaman bunlar Türkçede hususi bir şekil alan öyle bir *öbek* vücuda getirirler ki, biz buna izafet ilgisi «rapport d'annexion» adını veriyoruz.

rinden yapılmış bir terkiptir. Bu terkiplerde ait olan şey (= muzaf) *ev* dir. *-im* mütekellim durumunda olan muzafun ileyh (= Ahmet) in yerini tutan zamirdir. *-in* muhatap durumunda olan muzafun ileyh (= Mehmet) in yerini tutan zamirdir. *-i* gaip durumunda olan muzafun iley (= Mustafa) nın yerini tutan zamirdir.

Terkiplerinde muzafun ileyhler durumunda olan *-im, -in, -i* zamirlerinin, yerini tuttuğu hakiki muzafun ileyhler ise sırasıyla (Ahmet, Mehmet, Mustafa) dır ki, bunlar (merci) dir. Bu (merci) lerden mütekellim, muhatap zamirlerine ait olanları *ev-im* (Ahmet), *ev-in* (Mehmet) gibi söylenmez. Yani bu zamirlerin mercilerini yanı başlarında söylemeğe lüzum yoktur (bk. *Bunun neticesi*). Çünkü, tekrar söyleyelim, bir mecliste mütekellim varsa muhatap da vardır, ve her ikisi birbirinin isimlerini bilmeseler dahi bir yerde olduklarına göre şahıslarını tanımaktadırlar. Yalnız gaipde böyle değildir. Gaip mecliste hazır olmadığından, meselâ *ev-i* izafet terkibindeki *-i* zamirinin mercii kim olduğu bilümeğe zarureti vardır. İşte onun için ilk ağızda böyle bir izafet yapmak ihtiyacı olduğu zaman, onun mercii olan meselâ (çoban) kelimesi bu izafet terkibinin baş tarafına getirilir; ve gaibe yerin merci olan kelime marife ise *in* merci ekiyle, *çoban-ın+(ev-i)* suretinde, nekre ise (.) ekiyle *çoban-(ev-i)* suretinde *ev-i* öbeğine bağlanır. Yalnız şu var ki, gaibe izafet terkibindeki *-i* nin mercii, kendi bulunduğu cümlede veya daha evvelki cümlede söylenmiş bulunursa, üst başına tekrar bir merci bağlanmadan söylenebilir: *Öğretmen gelmedi, (ev-i) uzakmış,* gibi. Yalnız birinci ikinci müfret, cemi şahıs zamirleriyle yapılan izafet terkiplerinde mütemmin, terkipte ikinci had olan izafet zamirleridir. A.U.E

[2] Yine daha önce söylediğimiz gibi müellifin *çoban-ın (ev-i)* gibi bir gaibe izafet terkibinde marife merci alâmeti olan (*-ın*) a genitif denmesi doğru değildir. Hakiki genitif daha evvelki izahlarımızda söylediğimiz üzere *imam-ın Hatice; kitab öğretmen -in-dir* misallerindeki *-in* lerdir. A.U.E

1093. *İzafet ilgisinin tarifi.* — İzafet ilgisi (terkibi), mülkiyet (aidiyet) ilgisi bildiren bir *belirtici öbek* «groupe déterminatif» dir. Bu öbek umumiyetle alem (isim) olan iki had «terme» den teşekkül eder ki birincisi, ikincisine mütemmim hizmetini görür.

MI. : چوبانک اوی çoban-ın ev-i «(la) maison du berger» (mot à mot: «du berger sa maison»);

اوی چوبان ev-i «maison de berger» (mot à mot: «berger sa maison» [1].

Biz bu öbek içinde buldukları sıraya göre «izafet ilgisinin birinci haddi» ne tümleyici isim (veya muzafun ileyh «concept possesseur») ve izafet ilgisinin ikinci haddi» ne tümlenik isim (veya muzaf «concept possédé») adını veriyoruz. Bu sıra aşağıki kaideye göre tâyin edilmiş bulunuyor :

Tümleyici isim, tümlenik isimden evvel gelir.

Bizzat bu kaide de daha yukarılarda (§ 1063) de kayıt ve işaret edilmiş olan esasın bir tatbikidir.

Yalnız bazan bu esastan şöyle ayrılışlar olur :

1° Söz söyleyen zat (mütakellim), birinci haddi unuttuğunun farkına vardığı zaman.

2° Mânidar ve samimi bir konuşma olduğu zaman.

MI. : گوردکی اونی چوبانک g'ör-dü-ñ-mü ev-in-i... çoban-ın? «tu l'as vue, la maison au berger?».

3° Nazım dilinde çok defa yezin veya kafiye zoru olduğu zaman.

MI. : طوپۇقلار كورجوك مەت اولوب صافاسدان topuq-lar-ın (topuq-lar-ın-ı yerine, mk. § 260) g'ör-ücek (§ 1319) mest ol-up safā-sın-dan;

پاپۇچ گىبى اچ-ىل-ىب كال-دى اڭز-ى ھافف-ىن papuç gibi aç-ıl-ıb kal-dı aŋz-ı ھافف-ین

[1] Görülüyor ki, müellif izafet (aidiyet) derken yalnız üçüncü şahsa (=gaibe) olan izafet şeklini düşünüyor. Halbuki bunların birinci, ikinci (müfret, cemi) şahıslara mahsus izafet şekilleri de vardır.

Böylelerinde ise muzaf olan isim evvel, muzafun ileyh olan zamir sonra (ve muzafın sonuna bitişik bir durumda) bulunur.

Fikrimizce izafet zamirlerini sonuna alan her isim o zamirle beraber bir izafet öbeği olur ki, bunlar içinde yalnız gaibe izafet şeklini ayırmak ve öyle göstermek doğru olmasa gerek. Gaibe izafet şeklinde mercüin jüst yanında -in li ve (.) li olarak ona bağlı bulunması bu türlerine ötekilerden ayrı bir mahiyet veriyor gibi ise de, hakikatte birinci ve ikinci şahsa izafetlerde zamirlerin mercileri zikredilmek lüzumu olmadığı için böyle zahiri bir ayrılık görülmektedir. A.U.E

(halk. *şavaf-ın*) «lorsqu'il aperçut tes chevilles, le cordonnier devint ivre de plaisir, Et sa bouche s'ouvrit et resta béante comme un soulier» (*Nedim in bir Gazelinden*, Gibb, VI, s. 242).

I. İZAFET İLGİSİNİN TEŞKİLCİ LÂHİKALARI.

1094. İzafet ilgisinin teşkilci lâhikaları şöyle kısımlanıyor:

1° Muzaf olan kelimeyi bildiren ikinci hadde bir mülkiyet lâhikası (izafet zamiri: A.U.E) var ki bu, birinci had (muzafun ileyh: A.U.E) için irca alâmeti «indice de rappel» hizmetini görür (mk. § 1092, 1°).

2° (Bu mülkiyet lâhikasının [izafet zamirinin: A.U.E] mercii olan) birinci had muzafun ileyh olmak sıfatıyla *aidiyet sonucu* «désinence du génitif» nu alabilir: Bakınız üst tarafta geçen misallere.

Bu teşkilci lâhika «morphème»lerden her biri mülkiyet (aidiyet) fikrini ifadeye tahsis edilmiş olmakla, neticede bu fikir izafet ilgisinde iki defa gösterilmiş oluyor; ve bu haşiv işbu terkinin garipliğini vücuda getiriyor [1]; bununla beraber bu iki teşkilci lâhikadan birinin bulunmadığı haller de olur. Bu bakımdan mülkiyet lâhikası (izafet zamiri: A.U.E) ötekisinden daha sabit olup, onun bulunmaması ancak pek nadir olarak vakidir (Mk. § 1096).

Aidiyet «génitif» sonucunun kararsızlığı hakkında bakınız bend 1101.

[1] Müellif, meselâ *şaban-ın ev-i* misalinde *şaban-ın* kelimesi sonundaki *-ın*, aidiyet mânasında olarak izafet mânasını tesis etmeye yeter, sonra *ev-i* kelimesindeki *-i* gaibe izafet (aidiyet) zamiri olduğu için yine yalnız başına izafet mânasını vermeğe kâfidir, demek istiyor.

Evvelce de söylediğimiz üzere, zaten izafet zamirleri (ki terkipte muzafun ileyh rolünü oynayan ikinci hadlerdir), aidiyet fikrini yalnız başlarına kurarlar, ve ancak onlar izafet terkihi vücuda getirirler:

ev-üm, imiz (bana, bize ait ev);

ev-lân, iñiz (sana, size ait ev);

ev-i, leri (ona, onlara ait ev).

Evvelce de söylediğimiz gibi, yalnız birinci ve ikinci şahıslara mahsus izafette zamirlerin mercilerini söylemeğe lüzum yoktur. Çünkü mütekellim de muhatap da aynı mecliste birbirine malûm olan zatlardır. Gaibde ise mercii söylenmeden kim olduğu anlaşılmaz. Onun için *şaban-ın (ev-i)* suretinde gaibe izafet terkihi olan (*ev-i*) nin üst başına *-i* nin mercii olarak *şaban* kelimesi getirilir, ve bu kelime izafet terkihiine *-ın* ile bağlanır. Başka yerde *-ın*, tahsis bildiren bir lâhika olmakla beraber, bızce bunu burada izafet mânasını verir bir aidiyet «génitif» saymaktan ise, merciiin marife edatı diye saymak daha doğru görünüyor; o halde haşiv de yok demektir. A.U.E

İHTAR. — Türkçenin izafet ilgisi Fransızcadaki muadillerinden şu bakımlardan farklıdır:

1° Hadlerinin ters tertibi bakımından;

2° Mülkiyet lâhikası [1] (izafet zamiri: A.U.E) i kullanması bakımından.

3° İki had arasında bir edat bulunmaması bakımından (Fransızca'da [Türkçe aidiyet sonucunun alâde bir muadili olarak] şu misallerde de görüldüğü üzere, bazan «de» bazan «à» kullanılmaktadır:

MI.: *صو دكرمى su değirmen-i «moulin à eau»;*

واپور ماكنسى vapor makine-si «machine à vapeur»;

اوکوز آراباسى öküz araba-sı «voiture à boeufs»;

غاز لامپاسى gaz lamba-sı «lampe à pétrole».)

A. İKİNCİ HADDEKİ MÜLKİYET LÂHİKASI (İZAFET ZAMİRİ).

1095. İkinci hadde bulunan mülkiyet (izafet) lâhikası mütekellim ve muhatapta bulunmaz. Fakat birinci had bir şahıs zamiri ise ancak o zaman ikinci had mülkiyet lâhikası alabilir (Mk. § 2° 1092, netice).

MI.: *بن اوطم ben-im oda-m «ma chambre à moi» (mot à mot: «de ma ma chambre») [2].*

Bu hususta daha ilerideki § 1120 ye bakınız.

İzafet ilgisi (terkibi) nin ilk haddini çoğu zaman bir alem (isim)

[1] İzafet ilgisi başka taraftan (hadlerinin sırası ve birinci haddinin şekli bakımından) benzemekte olduğu İngilizceden de Japoncadan da bu noktada farklıdır:

Shepherd's house..hıtsayishi no iyé wa.

— Şurasını da kaydedelim ki *çoban ev-i* tipinde (yani birinci haddi mücerret halinde) bulunan izafet ilgileri her noktadan Macarca'nın izafet ilgisine benzer: *pásztor ház-a.* J. D.

[2] Bundan evvelce de buna dair olan fikrimizi söylemiştik: Birinci ve ikinci şahıslarda sadece *odam, odamız... odañ, odañız* suretinde olmak üzere izafet terkipleri yapılır. Bunlarda birinci hadler sadece (oda) ikinci hadler ise mütekellime, muhataba delâlet eden *-m, mız... ñ, ñız* zamirleridir ki, bu takdirde (oda) kelimeleri muzaf, ve bu izafet zamirleri muzafı ileyâ rolündedir.

(Benim odam, bizim odanız... sizin odan, sizin odanız) gibi teşekküllere gelince, bunlardaki (benim, bizim... sizin, sizin) kelimeleri (m, mız... n, nız) zamirlerini pekiştirmekden başka bir sebeple getirilmiş değildir; ve bunlar olmadan da yine (odam, odamız... odan, odanız) suretinde kullanılırlar. A.U.E

teşkil ettiği için, ikinci hadde kullanılan umumiyetle gaibe ait şu mülkiyet (izafet) lâhikasıdır :

ی -i veya سی -si, eğer birinci had müfret ise;
ی -leri, eğer birinci had cemi ise.

MI. : چوبانلارک اولری çoban-lar-ın ev-leri «les maisons des bergers»,
mot à mot: «des bergers leurs maisons».

İHTAR. — Bununla beraber kaidece cemi gaip lâhikası getirilmek icap eden yerlerde dahi çoğu zaman müfret gaip lâhikası kullanılır.

MI. : چوبانلارک اوی çoban-lar-ın ev-i «la maison des bergers», mot à
mot: «des bergers sa maison».

Bu türlü ifade etmek suretiyle ev «maison» kelimesinin müfret olduğuna işaret edilmiş olduğundan her türlü iltibastan sakınılmış olur [1].

[1] Fikrimizce bu -i, -leri gaip zamirinin kullanılmasıyla elde edilen mânalar multiteliftir. Bu itibarla aralarında opeyce iltibas edenleri de vardır, ve bunlar şöyledir:

1. çoban-ın ev-i = bir tek çobana ait bir ev;
2. çoban-ın evler-i = bir tek çobana ait çok ev.

Müfret gaip zamiri olan -i ler bunlarda tek olan çobanın yerini tutuyor. Çobana ait olan ev ise birinci misalde müfret, ikincide cemidir.

3. çoban-lar-ın ev-i çok çobana ait bir tek ev;
4. çoban-lar-ın evler-i çok çobana ait çok ev.

Üçüncü misalde müfret gaip zamiri olan -i, esasen -leri yerinde olup, çok olan çobanların yerini tutuyor. Bu çok çobana ait olan ev ise, tek olduğu için müfrettir. Dördüncü misalde müfret gaip zamiri olan -i, yine -leri yerinde olup, çok olan çobanların yerini tutuyor. Bu çok çobana ait olan evler ise çok olduğu için burada cemidir. Ancak bu misalde evler-i kelimesi, evler-leri yerinde olup, aynı cinsten olan iki ler den ikincisi kulağa verdiği ağırlık yüzünden kaldırılmış bulunuyor.

Bundan başka çobanın evleri misalinde mâna :

1. Çok çobanların ortaklaşa çok evleri;
2. Çok çobanların her biri bir tanesine ait birer evi;

gibi iki tarafa da şümüllü olduğundan, bunların ayırılması ancak ibarenin geçişine geleceğine bağlı kalıyor. Bununla beraber hiç olmazsa yazıda bunlardan birincisi çobanların evler-i ve ikincisini çobanların ev-leri suretinde ayırdetmek külfet olmasa pek iyi olurdu.

Ve nihayet paşanın konakları gibi terkiplerde mâna şöyledir :

1. Paşanın konaklar-ı bir paşaya ait çok konak;
2. Paşanın konak-ları (muhterem) bir paşaya ait bir konak.

İkinci misalde (paşa) yı gösteren -ları zamirinde -i müfret olan (paşa) ya ait olup, -lar ise bir cemi lâhikası şeklinde olmakla beraber (paşa) yı ululamak için getirilmiş bir edat rolündedir,

1096. Bir izafet ilgisinin ikinci haddinde mülkiyet (izafet) lâhikasının bulunmadığı müstesna haller vardır ki, şu gibi yerlerde görülmektedir:

1° Aslı bir izafet ilgisi olan (pek az miktardaki) bir takım has isimlerde:

Ml.: قاضي كوي *Ḳadı k'öy* (ilkin aslında قاضي كوي *Ḳadı k'öy-ü* «le village du Ḳadı» (İstanbul'un Anadolu yakasında bir varoşu).

Böyleleri kullanıla kullanıla sondaki vokali kaybetmiş bulunuyor. Bununla beraber öteki hallerde sondaki mülkiyet (izafet) lâhikası tekrar görünmektedir, meselâ mefulün ileyhte şöyledir:

Ḳadı-k'öy-ün-e.

غاطه سراي سلطانيسی *Galata Saray Sultānī-si* ki bu, *Galata Saray-ı* yerindedir.

Bu misalde ise mülkiyet lâhikası öteki hallerde de tekrar görünmüyor.

Mefulün ileyhte: *Galata Saray-a* (*Saray-ın-a* değil);

Müfret ve cemi mülkiyet lâhikalarının (izafet zamirlerinin) müfret ve cemi hallerindeki muzaflara katılış cetveli.

MÜFRED MUZAFLI		CEMI MUZAFLI	
.....	} Müfret	.....	} Müfret
.....		.....	
(ṣoban-ın, ṣoban-ıar-ın)		(ṣoban-ın, ṣoban-ıar-ın)	
.....	} Cemi	.....	} Cemi
.....		.....	
(ṣoban-ın, ṣoban-ıar-ın)		(ṣoban ın, ṣoban-ıar-ın)	

Bunlarda *evleri* kelimesinin esasen:

1 — Birden ziyade şahıslara ya hep birden ortaklaşa ait, veya ayrı ayrı herbirine ait demek olan *evleri*.

2 — Birden ziyade şahıslara bir tane olmak üzere ortaklaşa ait demek olan *ev-leri*.

3 — Yalnız bir şahsa birden ziyade olmak üzere ait demek olan *evler-i*

mânalarında olduğu halde, hep aynı yazılması dolayısıyla meydana gelen iltibaslara dikkat edilmek gerektir. A.U.E

Aidiyette : *Galata Saray-ın* (*Saray-ın-ın* değil) [1].

Eski Osmanlıca'da haftanın bazı günlerine de aynı şekil verilmekte idi:

Cum'a gün (*gün-ü* yerine).

Sepet gün cumartesi (VIGUER, p. 453 ve 433) [2];

Pazar gün.

İHTAR. — Bu müstesnaların sayısı pek mahdut olup, yukarıda zikri geçen örnekteki bütün isimlere aynı cevazı teşmil eden Osmanlı tebasından bir takım tatlı su frenklerini ve rumları bu yolda taklidetmekten sakınmalı; ve:

والده خانی *Vālide han* (İstanbulda Valide Sultan hanı) yerine *Vālide han* (le khan de la Sultane Valideh).

بروسه سوقاғы *Bursa sokağı* yerine *Bursa sokağ* «rue de Brousse, (à Constantinople) dememelidir.

1097. — 2° sonlarına *لی -li* [3] veya *کی -ki* (böylesi daha azdır) lâhikalarından biri gelen izafet ilgilerinde: Meselâ:

فاطمه آدی *Fatma (Fātıma) ad-ı* «qui a le nom de Fatma» denilir ki, bunun aslı *Fatma ad-ı-ı olup, *-ı* geldiği zaman gaibe izafet zamiri olan *ı* düşer;

فاطمه آدی بر قیز *Fatma ad-ı bir kız* «une jeune fille du nom de Fatma» (bak § 535 başka misaller).

چارشنبه کونکی *çarşamba gün-ki* «celui de mercredi» denilir ki, bunun da aslı *çarşamba gün-ü-ki* olup, gaibe izafet zamiri olan *ü, ki* gelmesiyle düşer.

1098. 3° yeniden bir mülkiyet lâhikası (= izafet zamiri) alan (gaibe izafet) ilgisinde: o zaman bu gaibe izafet ilgisinin sonundaki

[1, 2] Evvelkisi yeni, sonrakileri eski Osmanlıca'nın misallerinden olan bu teşekküller (zerdali oluk, çimen tepe, vs.) gibi daha evvelce bahsettiğimiz neviden olup, bunlar eski Türkçenin ayrı bir izafet terkihi tarzına göredir. Fakat bu kaideyi şimdi yeniden ihya etmek ve teşmil etmekten ise, sadece terimlere tahsis etmek daha uygun görünüyor. Hele müellifin bahsettiği tatlı su frenkleri veya yerli azınlıklar Türkçenin bu eski izafet kaidesine uymak istemelerinden değil, kendi şivelerine uygun geldiğinden olmalı ki böyle yapıyorlar. A.U.E

[3] *sız* ekiyle de böyledir: *yatağ oda (.)-sız ev olur mu* (= *yatağ odası-sız*), *sağ-tiyle baş örtü (.)-süz* (= *baş örtü-sü-süz*) *sokağa çıkılmazdı*, vs. A.U.E

-(s)i zamiri kendisi gibi bir izafet zamiriyle bir araya gelmiş olmaktan sakınmak için düşer (bak § 238), meselâ:

$$\begin{array}{l} \left. \begin{array}{l} m \\ \bar{n} \\ st \\ mız \\ \bar{n}ız \\ ları \end{array} \right\} iş\ masa-sı \text{ ایش ماسا-sی} \\ \left. \begin{array}{l} m \\ \bar{n} \\ st \\ mız \\ \bar{n}ız \\ ları \end{array} \right\} iş\ masa(.) \text{ ایش ماسا(.)} \end{array} =$$

1099. 4° — Birinci haddi (müfret veya cemi) mütekellim, ya muhatap bir şahıs zamiri olan izafet ilgilerinde. Teklifsiz konuşma sırasında ikinci haddin sonundaki mülkiyet (izafet) lâhikası tercihan düşürülür:

biz-im ev-imiz veya *bizim ev* [2] «notre maison»
(mot à mot: «de nous notre maison».)

[1] Şu halde, *iş masa-sı* şekli iki mânaya da gelir. 1. İş (görmek) e ait masa. 2. Birisine mahsus olan iş (görmek) e ait masa.

İş masası buradadır.. (öğretmenin) iş masası buradadır misallerinde olduğu gibi ki, ikinci misaldeki iş masası, *iş masası* yerindedir. A.U.E

[2] Müellifin 4° üncü olarak verdiği bu halde ikinci haddin sonundaki izafet lâhikasının düştüğü hakkındaki mütalaası bizece yerinde değildir. Çünkü bu, haddi zatında ayrı bir teşekküldür.

Bu teşekkül yine bir izafet mânasını vermekle beraber, yapılış bakımından bir sıfat terkididir. Bunda şahıs zamirlerinin (müfret ve cemi) mütekellim ve gaiplerine aidiyet «génitif» lâhikası olan *-in* getirilmekle bu zamirler *bana, bize.. sana, size* ait mânalarında sıfat olurlar ki, bunların mevsufları olan isimler, tabiatıyla mücerret haletinde kalırlar:

$$\begin{array}{l} \left. \begin{array}{l} ben-im (= in).. biz-im (= in) \\ sen-in \quad \quad siz-in \end{array} \right\} ev \end{array}$$

gibi. İşte bu sıfatlardır ki, cümlede her sıfat gibi haber «prédicat» rolünde de bulunurlar: *bu ev:*

$$\begin{array}{l} \left. \begin{array}{l} ben-im, biz-im \\ sen-in, siz-in \\ on-un, on-lar-in \end{array} \right\} dir (dır).$$

Ancak haber rolünde (müfret ve cemi) gaip şahıs zamirleri (hattâ *Ahmedindir, çobanıdır* gibi has ve cins isimleri) kullanılabilirdiği halde, sıfat rolünde böyleleri meselâ:

$$on-un, on-lar-in \mid ev$$

diye kullanılmıyor; ve evvelce de bahsedildiği üzere asıl aidiyet «génitif» lâhikası, (izafet veya muzafun ileyh zamiri dediğimiz: *Ahmedin kitabı* terkiбинdeki *-in*, değil) budur.

Yalnız şu var ki, İstanbul lehçesinde *on-un.. on-lar-in ev* gibi gaip şahıs zamirleri ile böyle sıfat terkipleri yapılmamakta olmasına karşılık, lehçelerde *on-un, on-lar-in* yerine gaip rolünde has ve cins isimler bu *-in* la sıfat yapılarak bilhassa canlılardan insanı bildiren has isimleri mevsuf almak suretiyle kullanılmaktadır:

Böyle bir teşekkül gaipte müstesnadır:

Ml. : *بورك خدمت زهستند* *bun-uñ hizmet nere-sin-de?* «à quoi cela peut-il servir? C'est inutile», mot à mot: «de ceci son service où (est-il)?» [1].

1100. Bu tetkik ettiğimiz (§ 1096 dan 1098) üç evvelki halde izafet ilgisi birinci haddi mücerret hâletinde kalan nevidendir; dördüncü halde ise kaide mucibince birinci haddin sonunda aidiyet eki bulunuyor [2].

[1] Müellifin «de ceci son service où (est-il)» suretinde kelime kelime tercüme edildiğinden de anlaşılacağına göre, kendisi (bunun hizmet) kümesini (bunun hizmetini) yerinde (ve iki had sonundaki izafet lâhikası düşmüş farzederek) bir izafet terkibi diye alıyor.

Halbuki *bunun hizmet neresinde* suretinde görülen bu cümlede *bunun* kelimesi esasen *nere-si* izafet terkibindeki *-si* gaip zahirinin merciidir. Yani teşekkül:

bun-ın (nere-si) nde

suretindedir, ve (bunun hizmeti) demek değildir. Burada *hizmet* kelimesi bu isim cümlesinin müptedası olup:

hizmet bunun nere-sin-de(dir) = mot à mot: en quel endroit de ceci (est-il) le service?» demektir. Müpteda olan (hizmet) kelimesinin yer değiştirerek izafetle merci arasına girmesi ise, aynı zamanda cümleün haberi olan *neresindedir* kelimesinin üst tarafa alınması demektir ki, bu cümlede asıl ona önem verildiğini göstermek içindir.

Yine meselâ şu misalde de görüldüğü üzere:

Şeytan bunun neresindedir;

cümlesinde *şeytan* kelimesine dikkati çekmek, önem vermek istediğimiz zaman:

bunun Şeytan neresindedir;

deriz, ve hiçbir zaman yan yana gelen ilk iki kelimeyi (*bunun şeytanı*) gibi bir izafet terkibi olarak düşünmeyiz. A.U.E.

[2] Müellifin 4° neü halden diye verdiği misalin yerinde olmadığı yukarıki izahlardan anlaşılmalıdır. Eğer bir dördüncü ve beşinci hat söylemek lâzım gelirse bize şu anlatacaklarımızı buraya almak yerinde olur:

4° (müfret ve cemi) gaibe ait izafet ilgileri zincirleme olarak kullanıldığı zaman, birinci izafet ilgisinin sonundaki gaibe izafet lâhikası (zamiri), bazan kulağa lûtufluk olarak hazfedilir: *tabur kumandanlık* (.) *dairesi* ki, *tabur kumandanlığı* (ı) *dairesi* yerindedir.

5° zincirleme gaibe izafet terkiplerinde ard arda gelen *-in* merci alâmetlerinden birçoğu da yine kulağa lûtufluk olarak hazfedilir:

18 inci alay(ın 2 inci taburu(nun 3 üncü bölüğü(nün 1 inci mangasında..

yerine:
18 inci alay(ın 2 inci taburu (.) 3 üncü bölüğü (.) 1 inci mangasında..
denir (bk. § 1124). A.U.E.

Osman gil-in Ayşe, Receh-in Mustafa, Muhtar-ın Memiş, İmam-ın Hatice, vs.

Bununla beraber böyle teşekküllerde sıfatın canlı veya cansız, mevsufun da cansız isimlerden olarak kullanıldığını Bursada bizzat işittim:

Filcanı kız-ın ev buradadır; Çocuğun uçartması mekteb-in duvar-da asılı kalmış. A.U.E.

B. BİRİNCİ HADDE AİDIYET İŞARETLİ.

1101. Şimdiki Osmanlıcada izafet ilgisi birbirine yaklaşmaları rastgeleliğe bağlı neviden olan iki isimden yapıldığı zaman, birinci had (muzafun ileyh olarak) aidiyet «génitif» haletine konulur: *çoban-ın ev-i* «(la) maison du berger».

Böyle olan izafet ilgilerine hâdis (arizî) «accidentel» veya tahlilî «analytique» adını veriyoruz [1].

Aksine, izafet ilgisi devamlı, kararlı bir öbek teşkil eder veya etmeğe mütemayil bulunursa, birinci had mücerret haletinde kalır: *çoban ev-i* «maison de berger».

Böyle olan izafet ilgilerine sabit «fixe» veya terkiбі «synthétique» adını veriyoruz.

Mürekkep isimleri olmıyan Türkçede mürekkep isimlere en çok yaklaşanı işte bu yoldaki teşekküllerdir. Böylesinde görülen iki had, karşılıklı bağımsızlıklarını az veya çok tamam bir haide kaybeder; ve sabit izafet ilgisinin mânası aynı hadlerle yapılmış arizî izafet ilgisinin mânasından az çok uzak kalabilir. (Fransızcada arizî bir öbek olan «eau de vie» yani *hayat suyu* ile mürekkep bir isim olan «eau-de-vie» yani *rakı* arasındaki mâna farklarıyla mukayese edile).

1102. Şunlar sabit veya terkiбі izafet ilgileri sayılabilir.

1° Muadili olan arizî izafat ilgilerinden *daha umumî bir mâna* sı olan izafet ilgileri ki, bu sabitlerdeki birinci had ötekilerdeki birinci hadten daha az bariz bir ferdiyet gösterir.

Evvelce söylediğimiz *çoban ev-i* «maison de berger» bu takımdandır. Bundaki mâna birinci haddi daha bariz bir ferdiyet bildiren *çoban-ın ev-i* «(la) maison du berger» veya (müphem tarif edatı olan *bir* ile) *bir çoban-ın ev-i* «(la) maison d'un berger» gibi arizî izafet ilgilerinden daha umumdur [2]. Daha başka misaller :

[1] Bunların arasında hususi bir mâna bildiren «Allahın budalası, tanrının günü, malın gözü» gibi olanlar da vardır. Allahın en budalası, tanrının her günü, malın en göz (de) olanı, vs. A.U.E.

[2] Böylesinde birinci had yalnız başına cemi alâmetini de alabilir :

Mektepler sokağı, bağlarbaşı, kucaklar dolusu, yürekler acısı, kahramanlar yurdu, şehnişinler zigneti, ağuşlar pırâyesi (Nedim), gibi.

Ancak iki haddin aynı zamanda cemi alâmetini alması mümkün değildir :

Mektepler sokakları, bağlar başları, kucaklar doluları, vs. denilemez; şu halde bu sabit izafette ancak ya birinci ya ikinci had yalnız başına cemi alâmeti alabilir: (*mektep sokağı*) *mektepler sokağı, mektep sokağları*, vs. A.U.E.